

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

בע"ה

האם צדק אליהו כשגזר על עצירת הגשמים?

הרב אמנון בזק

1. מלכים א פרק טז, כט-לד:

(כט) ואחאב בן עמרי מלך על ישראל בשנת שלשים ושמונה שנה לאסא מלך יהודה וימלך אחאב בן עמרי על ישראל בשמרון עשרים ושנים שנה: (ל) ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני ה' מכל אשר לפניו: (לא) ויהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם בן נבט ויקח אשה את איזבל בת אתבעל מלך צידנים וילך ויעבד את הבעל וישתחו לו: (לב) ויקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשמרון: (לג) ויעש אחאב את האשרה ויוסף אחאב לעשות להכעיס את ה' אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו: (לד) בימיו בנה חיאל בית האלי את ריחה באבירים בחרו יסדה ובשגיב ובשגיב צעירו הציב דלתיה כדבר ה' אשר דבר ביד יהושע בן נון:

2. מלכים א פרק יז, א-כד:

(א) ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי ה' אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי:

(ב) ויהי דבר ה' אליו לאמר: (ג) לך מזה ופניית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית אשר על פני הירדן: (ד) והיה מהנחל תשתה ואת הערבים צויתי לכלכלך שם: (ה) וילך ויעש כדבר ה' וילך וישב בנחל כרית אשר על פני הירדן: (ו) והערבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב ומן הנחל ישתה: (ז) ויהי מקץ ימים וייבש הנחל כי לא היה גשם בארץ:

(ח) ויהי דבר ה' אליו לאמר: (ט) קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך: (י) ויקם וילך צרפתה ויבא אל פתח העיר והנה שם אשה אלמנה מקששת עצים ויקרא אליה ויאמר קחי נא לי מעט מים בכלי ואשתה: (יא) ותלך לקחת ויקרא אליה ויאמר לקחי נא לי פת לחם בגידך: (יב) ותאמר חי ה' אלהיך אם יש לי מעוג כי אם מלא כף קמח בכד ומעט שמן בצפחת והנני מקששת שנים עצים ובאתי ועשיתייהו לי ולבני ואכלנהו ומתנו: (יג) ויאמר אליה אליהו אל תיראי באי עשי כדברך אף עשי לי משם ענה קטנה בראשנה והוצאת לי ולך ולבנך תעשי באחרונה: (יד) כי כה אמר ה' אלהי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר עד יום תתן תת ה' גשם על פני האדמה: (טו) ותלך ותעשה כדבר אליהו ותאכל הוא היא והיא והוא וביתה ימים: (טז) כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר כדבר ה' אשר דבר ביד אליהו:

(יז) ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית ויהי חליו חזק מאד עד אשר לא נותרה בו נשמה: (יח) ותאמר אל אליהו מה לי ולך איש האלהים באת אלי להזכיר את עוני ולהמית את בני: (יט) ויאמר אליה תני לי את בנך ויקחהו מחיקה ויעלהו אל העליה אשר הוא ישב שם וישכבהו על מטתו: (כ) ויקרא אל ה' ויאמר ה' אלהי הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה: (כא) ויתמדד על הילד שלש פעמים ויקרא אל ה' ויאמר ה' אלהי תשוב נא נפש הילד הזה על קרבו: (כב) וישמע ה' בקול אליהו ותשוב נפש הילד על קרבו ויחי: (כג) ויקח אליהו את הילד וירדהו מן העליה הביתה ויתנהו לאמו ויאמר אליהו ראי חי בנך: (כד) ותאמר האשה אל אליהו עתה זה ידעתי כי איש אלהים אתה ודבר ה' בפיך אמת:

3. רד"ק מלכים א פרק יז פסוק א:

והנה גזר אליהו על המטר בקנאתו לה' על עובדי ע"ג כתוב בתורת משה 'וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר', ובטח באל שיקיים את דבריו ועליו וכיוצא בו נאמר 'ותגזר אומר ויקם לך'.

4. רלב"ג מלכים א פרק יז פסוק א:

והפליג אליהו בשליחות השם למנוע מהם טל ומטר בכללות כל השנים ההם.

5. דברים רבה (וילנא) פרשת האזינו פרשה י:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

הצדיקים מושלים כביכול שהקדוש ב"ה מושל, כיצד? כל מה שהקב"ה עושה, הצדיקים עושין. כיצד?... הקדוש ברוך הוא עוצר גשמים ואלהיו עצר את הגשמים שנאמר 'חי ה' צבאות אם יהיה השנים האלה טל ומטר' וגו'.

6. רש"י מלכים א פרק יז פסוק ז:

ויבש הנחל - כדי שידע צורך הגשמים ויטריח לגלות שהיה קשה בעיני הקדוש ברוך הוא שישראל שרוין מתים ברעב:

7. מלבי"ם מלכים א פרק יז:

והראה לו שא"א שישאב שפע חדש ממקור מים חיים, רק שישתה מנחל שכבר מימיו בתוכו אשר סופו ליבש וליחרב, כמו שעצר בעד העם שלא יתפרנסו רק מהמזון והמים הנמצא לפני קללתו, וכן הזמין פרנסתו ע"י עורבים שהם אכזרים בטבעם למען יזכור כי כן התאכזר על העם להמיתם ברעב.

10.

שמות ט"ז	מל"א י"ז
(ח) ויאמר משה בנת ה' לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע ומן הנחל ישתה:	(ו) והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב

11. דברים פרק ח פסוק ג:

(ג) ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעו אבתך למען הודיעך כי לא על הלחם יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם:

12. מלכים ב פרק ד, כח-לו:

(כח) ותאמר השאלתי בן מאת אדני הלא אמרתי לא תשלה אתי: (כט) ויאמר לגיחזי חגר מתנך וקח משענתי בידך ולך פי תמצא איש לא תברכנו וכי 'ברוך איש לא תעננו ושמע משענתי על פני הנער: (ל) ותאמר אם הנער חי ה' וחי נפשך אם אעזבך ויקם וילך אחריה: (לא) וגחזי עבר לפניו וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין קשב וישב לקראתו ויגד לו לאמר לא הקיץ הנער: (לב) ויבא אלישע הביתה והנה הנער מת משכב על מטתו: (לג) ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם ויתפלל אל ה': (לד) ויעל וישכב על הילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפו ויגהר עליו ויחם בשר הילד: (לה) וישב וילך בבית אחת הנה ואחת הנה ויעל ויגהר עליו ויזורר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו: (לו) ויקרא אל גיחזי ויאמר קרא אל השנמית הזאת ויקראה ותבוא אליו ויאמר שאי בגד:

13. מלכים א פרק יח, א-לח:

(א) ויהי ימים רבים ודבר ה' הנה אל אליהו בשנה השלישית לאמר לך הראה אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה: (ב) וילך אליהו להראות אל אחאב... (יז) ויהי כראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב אליו האתה זה עכר ישראל: (יח) ויאמר לא עכרתי את ישראל כי אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצות ה' ותלך אחרי הבגלים: (יט) ועתה שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל ואת נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות אכלי שלחן איזבל: (כ) וישלח אחאב בכל בני ישראל ויקבץ את הנביאים אל הר הכרמל... (לו) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך ובדברך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה: (לז) ענני ה' ענני ידעו העם הנה כי אתה ה' האלהים ואתה הסבת את לבם אחרנית:

14. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קיג עמוד א:

ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד חי ה' אלהי ישראל... אם יהיה... טל ומטר וגו', בעי רחמי והבו ליה אקלידא דמטרא, וקם ואזל... בעא רחמי למיתן ליה אקלידא דתחיית המתים, אמרי ליה: שלש מפתחות לא נמסרו לשליח: של חיה, ושל גשמים, ושל תחיית המתים. יאמרו: שתיים ביד תלמיד ואחת ביד הרב! אייתי הא ושקיל האי, דכתיב לך הראה אל אחאב [ואתנה] מטר.